

УДК 336

М.В. Корнєєв, канд. екон. наук

Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, м. Дніпропетровськ, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**М.В. Корнєєв**, канд. екон. наук

Днепропетровский национальный университет имени О. Гончара, г. Днепропетровск, Украина

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СРЕДА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**M.V. Korneyev**, Candidate of Economic Sciences

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Dnipropetrovsk, Ukraine

ECONOMIC ENVIRONMENT OF FINANCIAL SECTOR MEMBERS ACTIVITY IN MODERN CONDITIONS

Розглянуто сутність економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору, його структуру та види. Проаналізовано визначальні фактори впливу на економічне середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору. Сформовано адаптовану до сучасних умов господарювання структуру економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору.

Ключові слова: економічне середовище, діяльність, фінансовий сектор, суб'єкт, ризик, фактор, структура.

Рассмотрена сущность экономической среды деятельности субъектов финансового сектора, ее структура и виды. Проанализированы определяющие факторы влияния на экономическую среду деятельности субъектов финансового сектора. Сформирована адаптированная к современным условиям хозяйствования структура экономической среды деятельности субъектов финансового сектора.

Ключевые слова: экономическая среда, деятельность, финансовый сектор, субъект, риск, фактор, структура.

The article presents essence of the economic environment of activity of subjects of financial sector, its structure and species. Determinants of the economic environment of activity of subjects of financial sector have been also analyzed. The structure of economic environment of activity of subjects of financial sector adapted to the modern terms is formed.

Key words: economic environment, activity, financial sector, subject, risk, factor, structure.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому середовищі діяльність суб'єктів фінансового сектору неодмінно виступає важливим атрибутом ринкових відносин. Одним з факторів, що стимулює економічну систему, господарську активність багатьох суб'єктів підприємництва, створюючи при цьому для учасників ринку рівні права та можливості отримання вигід та стимулів зростання продуктивності їх праці, забезпечення економічного розвитку, виступає фінансовий сектор. Актуальність цієї теми обумовлена недостатньою ефективністю вітчизняної діяльності суб'єктів фінансового сектору, що, у свою чергу, є основним стримуючим фактором впливу такої діяльності на економіку держави. Це ж, звісно, не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал фінансового сектору як засобу соціально-економічного розвитку суспільства. Саме тому необхідним є детальний розгляд особливостей економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з діяльністю суб'єктів фінансового сектору, висвітлюються в наукових працях Г. Азаренкової [1], В. Базилевича [2], О. Грабчук [5], Н. Козлова [7], С. Козьменко [15] та інших. Вивченню теоретичних основ і організаційно-економічних аспектів формування фінансового ринку присвятили свої праці такі вчені, як Н. Внукова [3], І. Ворошилова, Д. Родин [4], С. Осадець [10], І. Школьник [14] та інші. Дослідженню економічного середовища присвячені праці С. Комаринця [8], О. Макара [9] та інших. При цьому в науковій літературі спроб одночасного аналізу тлумачення сутності економічного середовища та діяльності суб'єктів фінансового сектору було проведено недостатньо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Для сучасних економік ефективна діяльність суб'єктів фінансового сектору виступає вагомим фактором їх розвитку. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень і розробок у галузі діяльності суб'єктів фінансового сектору, окремі питання не отримали достатньої ува-

ги. На наш погляд, актуальною є проблема формування адаптованої структури економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору з метою підвищення ефективності останньої. Це обумовлює вибір і формування цілей цієї статті.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є формування адаптованого до сучасних умов господарювання економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору.

Виклад основного матеріалу. Сукупність економічних умов розвитку підприємницької діяльності, що передбачає наявність стимулів до праці, включаючи вільне переміщення усіх ресурсних компонентів виробництва, визначається як економічне середовище. Воно розглядається як з мікро-, так із макроекономічного погляду. У літературі економічне середовище пропонується схематично зобразити таким чином (рис. 1) [8; 9].

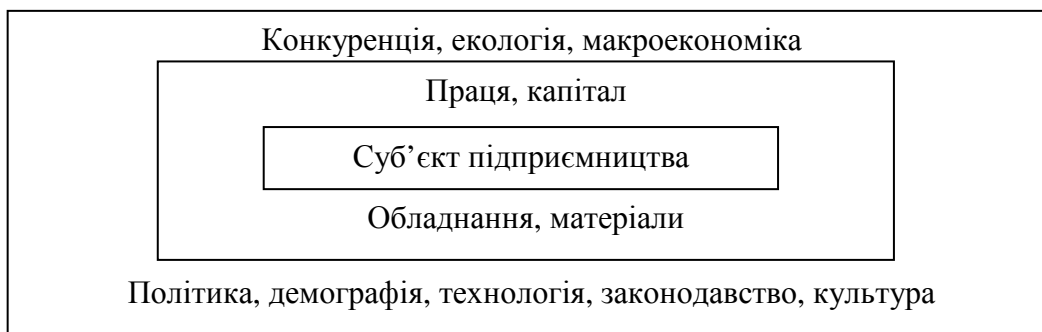

Рис. 1. Структура економічного середовища

Зміни економічного середовища на мікроекономічному рівні можуть стати суттєвою загрозою або відкрити нові можливості для розвитку бізнесу. На макрорівні конкурентоспроможність економічного середовища визначається здатністю стабільного зростання ефективності національного виробництва з використанням наявних ресурсів: праці, капіталу, технології – з метою забезпечення достатнього й постійно зростаючого рівня життя.

Розглядаючи економічне середовище відносно окремого суб'єкта фінансового сектору, необхідно виділити внутрішнє та зовнішнє середовище його функціонування. При цьому внутрішнє середовище суб'єкта фінансового сектору формується залежно від його цілей та напрямів діяльності та включає його персонал, технологію тощо. Підсистемами внутрішнього середовища суб'єкта фінансового сектору виступають соціальна, економічна, технічна, інформаційна, науково-інноваційна, фінансова, організаційна тощо. Внутрішнє економічне середовище суб'єкта фінансового сектору пов'язано із зовнішнім, яке являє собою систему ресурсів, якими цей суб'єкт може розпоряджатися для досягнення власних цілей діяльності. Саме ця система ресурсів визначає кадровий і кваліфікаційний склад, довгострокові плани суб'єкта фінансового сектору із виживання та вдосконалення в умовах, які диктує ринок. Отже, до зовнішнього середовища належать усі чинники, які впливають на економічну систему і разом з її природою визначають можливий її стан. Оскільки зовнішнє середовище є нестабільним, то для ефективного функціонування суб'єкта фінансового сектору необхідно оцінити таку нестабільність. Для цього можна використати удосконалений показник Дункана, який дає змогу визначити не тільки рівень невизначеності, а й динаміку та складність зовнішнього середовища за формулою [8]:

$$N = (n1 + n2 + n3)/3,$$

де N – загальний рівень нестабільності зовнішнього середовища;

$n1, n2, n3$ – відповідні рівні невизначеності, динаміки та складності зовнішнього середовища.

На розглянуті вище зовнішнє та внутрішнє економічні середовища суб'єкта фінансового сектору та на економічне середовище будь-якої країни здійснює вагомий вплив між-

народне економічне середовище. Останнє можна визначити як сукупність умов (політичних, соціальних, економічних, правових, культурних тощо) та чинників, що сприяють розвитку міжнародної діяльності або ускладнюють її. Структура такого економічного середовища визнається станом та тенденціями розвитку основних макроекономічних показників, зовнішньоекономічною та зовнішньоторговельною політикою, станом розвитку міжнародної торгівлі, платіжного балансу зарубіжної країни, інвестиційним кліматом тощо [7; 11; 15].

Для ефективного існування фінансового ринку (як сфери економічних відносин, де формується попит і пропозиція на фінансові послуги, і в результаті їх взаємодії встановлюється ціна таких послуг) необхідна наявність грошових відносин між покупцем і продавцем з приводу фінансової послуги (її купівля-продаж) за існуючого фінансового інтересу та асортименту фінансового ринку. Фінансовий ринок, як середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору, є багатофакторною системою. Ця система включає фінансовий продукт, тобто результат діяльності окремого суб'єкта фінансового сектору. Здійснення діяльності суб'єктів фінансового сектору відносять до послуг. Вона, як правило, є дією, що створює певний корисний ефект, не має матеріально-уречевленої форми. Властивостями такої послуги виступають: неподільність, невідчутність, непомітність, непостійність якості та недовговічність.

Необхідною умовою для успішної діяльності суб'єктів фінансового сектору є розвинуте інституціональне середовище фінансового ринку. Воно виступає складовою економічного середовища та включає в себе певні норми (політичні, економічні, соціальні, правові, організаційні тощо). Ці норми є фундаментом для створення, просування і подальшого споживання фінансових послуг. Слід зазначити, що організаційна складова досліджуваного економічного середовища являє собою сукупність організацій, що професійно займаються відповідною діяльністю або її регулюють. Вагоме значення у структурі досліджуваного економічного середовища займає інфраструктурна складова, до якої відносять організації, що сприяють підвищенню ефективності діяльності суб'єктів фінансового сектору [4; 12 ;14].

Ризик виступає важливим елементом досліджуваного економічного середовища, в якому здійснюється діяльність суб'єктів фінансового сектору. Як відомо, у разі виникнення ризику, суб'єкти фінансового сектору можуть отримати збиток, прибуток чи нульовий фінансовий результат. Ефективне здійснення діяльності суб'єктів фінансового сектору передбачає систематизацію причин виникнення ризиків з подальшою їх класифікацією (табл.).

Таблиця

Фактори виникнення та відповідна класифікація ризиків діяльності суб'єктів фінансового сектору

Причини виникнення ризиків	Види ризиків у діяльності суб'єктів фінансового сектору
Внутрішні причини	
Умисні або неумисні помилки працівників	Ризик збитковості роботи суб'єкта фінансового сектору
Помилки у фінансових розрахунках	Ризик неадекватності платежів
Формування резервів неадекватних до взятих зобов'язань	Ризик неплатоспроможності Ризик банкрутства
Зовнішні причини	
Дії конкурентів, посилення конкурентної боротьби	Ризик неконкурентоспроможності суб'єкта
Незаконні дії суб'єктів економічної системи	Ризик збитковості роботи суб'єкта фінансового сектору
Зміни у оподаткуванні діяльності суб'єктів фінансового сектору	Податковий ризик

Досліджуваний ризик включає в себе: імовірну подію (чи їх сукупність), на випадок настання якої (яких) проводиться діяльність суб'єкта фінансового сектору; ступінь небезпеки виникнення події, на випадок якої проводиться діяльність суб'єкта фінансового сектору тощо. Причини виникнення ризику у діяльності суб'єктів фінансового сектору поділяються на внутрішні (на які суб'єкт має безпосередній вплив, виникають у площині внутрішнього економічного середовища) і зовнішні (не залежать або майже не залежать від діяльності суб'єкта, виникають у площині зовнішнього економічного середовища) [3; 5].

Характерні ризики, що виникають у процесі діяльності суб'єктів фінансового сектору, та форми їх прояву наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Ризики діяльності суб'єктів фінансового сектору та форми їх прояву

Проаналізувавши сутність економічного середовища, його види та складові, сутнісні характеристики діяльності суб'єктів фінансового сектору та фінансовий ринок, як особливе середовище такої діяльності, а також категорію ризику, можна сформулювати певну схему, що пов'язуватиме всі ці категорії та поняття.

Схематично структуру адаптованого до сучасних умов господарювання економічного середовища діяльності суб'єктів фінансового сектору можна представити таким чином, як зображено на рисунку 3.

Діяльність суб'єкта фінансового сектору здійснюється у внутрішньому та зовнішньому економічному середовищі. Для окремого суб'єкта внутрішнє середовище являє собою сукупність тих факторів, на які він безпосередньо впливає: праця, капітал, технологія, інформація та фінансова послуга. На нашу думку, фінансова послуга є категорією, що пов'язує між собою внутрішнє та зовнішнє економічне середовище діяльності суб'єкта фінансового сектору, оскільки вона є основним об'єктом діяльності суб'єкта та формується під впливом кон'юнктури зовнішнього середовища.

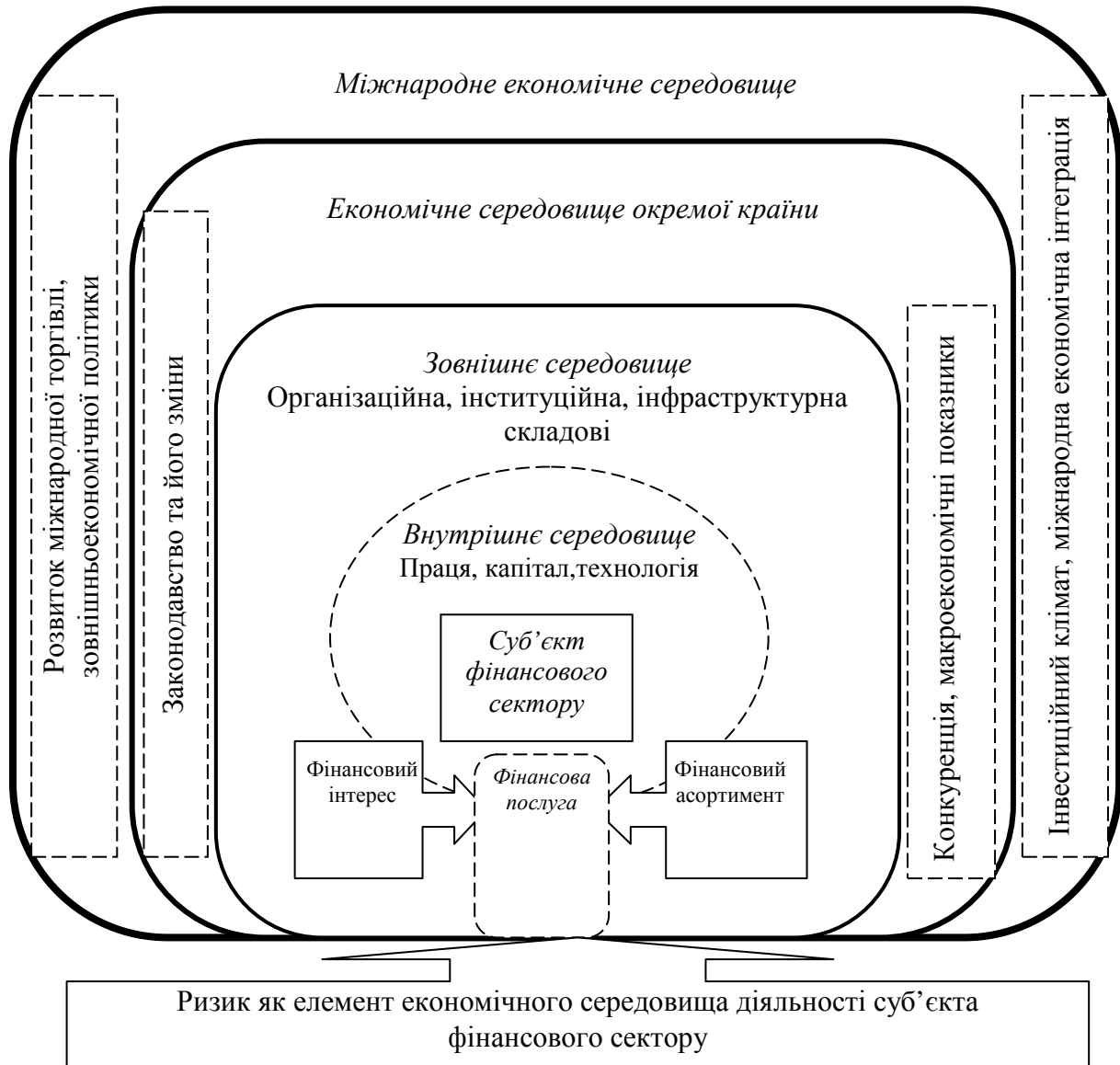

Рис. 3. Економічне середовище діяльності суб'єкта фінансового сектору

Зовнішнє середовище діяльності суб'єкта фінансового сектору включає в себе фінансовий ринок (як особливе середовище такої діяльності). До факторів зовнішнього середовища, що впливають на діяльність суб'єкта фінансового сектору, відносяться: на фінансовому ринку – фінансовий інтерес, фінансовий асортимент, організаційна та інституційна складові фінансового ринку та його інфраструктура; на рівні економічного середовища окремої країни – усі чинники, які впливають на економічну систему, наприклад, законодавство та його зміни, дії конкурентів, посередників тощо; на рівні міжнародного економічного середовища – динаміка макроекономічних показників, розвиток міжнародної торгівлі, зовнішньоекономічна та зовнішньоторговельна політики, інвестиційний клімат, процеси міжнародної економічної інтеграції тощо. Визначальним фактором для досліджуваного економічного середовища діяльності суб'єкта фінансового сектору, що здійснює безпосередній вплив на неї, є ризик. Він, у свою чергу, обумовлює непостійність та невизначеність зовнішнього економічного середовища.

Висновки і пропозиції. Економічне середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору включає в себе макро- та макрорівень. Мікрорівень економічного середовища являє собою внутрішнє середовище. До макрорівня належить фінансовий ринок як спе-

цифічне економічне середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору. Така діяльність має свою специфіку і характеризується невідчутністю, непомітністю, неподільністю, непостійністю якості тощо. Економічне середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору охоплює сукупність факторів, що здійснюють безпосередній вплив на неї. До них належать ендогенні фактори, що безпосередньо впливають на таку діяльність (чинники мікроекономічного середовища), та екзогенні фактори діяльності, тобто фактори макроекономічного середовища. Для кожної економіки з врахуванням вищенаведених факторів формується відповідне адаптоване до неї економічне середовище діяльності суб'єктів фінансового сектору, яке, безумовно, націлене на підвищення ефективності такої діяльності в конкретних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. *Азаренкова Г. М.* Фінансові потоки в системі економічних відносин : монографія / Г. М. Азаренкова. – Х. : ВД ІНЖЕК, 2006. – 328 с.
2. *Базилевич В. Д.* Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2009. – 351 с.
3. *Внукова Н. М.* Страхування: теорія і практика / Н. М. Внукова. – Х. : Бурун книга, 2008. – 376 с.
4. *Ворошилова И. В.* Финансовый рынок как источник развития инвестиционного потенциала региональной экономики / И. В. Ворошилова, Д. Я. Родин // Финансы и кредит. – 2008. – № 19 (307). – С. 52-58.
5. *Грабчук О. М.* Змістове наповнення фінансового прогнозування розвитку економіки в умовах невизначеності / О. М. Грабчук // Економіка та держава. – 2012. – № 8. – С. 96-98.
6. *Кобушко І. М.* Параметричне моделювання рівноваги на інвестиційному ринку України / І. М. Кобушко // Бізнес-Інформ. – 2012. – № 12. – С. 63-72.
7. *Козлов Н.* Регулирование финансовых рынков как фактор экономического развития России / Н. Козлов // Финансовый бизнес. – 2006. – № 2. – С. 33-42.
8. *Комаринець С. О.* Оцінювання нестабільності зовнішнього економічного середовища підприємства / С. О. Комаринець // Науковий вісник НЛТУ. – 2012. – Вип. 22-4. – С. 220-226.
9. *Макара О. В.* Кокурентоспроможність економічного середовища в Україні. Порівняльний аналіз рейтингів окремих країн / О. В. Макара // Економіка і прогнозування. – 2007. – № 2. – С. 43-56.
10. *Осадець С. С.* Страхування : підручник / С. С. Осадець. – К. : КНЕУ, 2008. – 528 с.
11. *Циганкова Т. М.* Міжнародний маркетинг : навчально-методичний посібник / Т. М. Циганкова. – К. : КНЕУ, 2009. – 252 с.
12. *Шапран В.* Депозитарна інфраструктура: світовий досвід рейтингування / В. Шапран // Цінні папери України. – 2005. – № 32. – С. 8-10.
13. *Шегда А. В.* Ризики в підприємстві : навчальний посібник / А. В. Шегда, М. В. Голованенко. – К. : Знання, 2008. – 537 с.
14. *Школьник І. О.* Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку : монографія / І. О. Школьник. – Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.
15. *Kozmenko S.* Development trends of Ukrainian insurance market since its formation and during the financial crisis / S. Kozmenko, O. Kozmenko, H. Kravchuk // World financial crisis: causes, consequences, ways of overcoming. – Sumy : Publishing Company «Business Perspectives», 2009. – P. 149-161.